

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Факультет української філології та журналістики
Кафедра української мови

Дипломна робота
магістра

з теми: **Деривація новоутворень в українській мові**
(на матеріалі засобів масової інформації)

Виконала:

студентка 2 року навчання освітнього
ступеня “магістр” групи FUkrb1-M18z
спеціальності 035 Філологія (Українська
мова і література)

Курик Олеся Ярославівна

Керівник:

Коваленко Н.Д., кандидат філологічних
наук, доцент кафедри української мови

Рецензент:

Почапська О.І., кандидат наук із
соціальних комунікацій, ст. викладач
кафедри журналістики

Кам'янець-Подільський – 2019 рік

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	3
ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1	
НОВА ЛЕКСИКА ЯК ВІДОБРАЖЕННЯ РОЗВИТКУ МОВИ	
1.1. З історії фіксування й вивчення нових слів в українській мові	9
1.2. Поняття <i>неологізму</i> в лексико-семантичній системі мови	40
Висновок до розділу	50
РОЗДІЛ 2	
МОРФОЛОГІЧНІ СПОСОБИ ТВОРЕННЯ НЕОЛОГІЗМІВ	
2.1. Суфіксальний словотвір	51
2.1.1. Суфіксальний словотвір іменників	51
2.1.2. Суфіксальний словотвір прикметників	62
2.1.3. Суфіксальний словотвір дієслів	66
2.2. Префіксальний словотвір	72
2.2.1. Префіксальний словотвір іменників	72
2.2.2. Префіксальний словотвір прикметників	74
2.2.3. Префіксальний словотвір дієслів	74
2.3. Префіксально-суфіксальний словотвір	75
2.4. Нові слова, утворені способом складання	77
Висновок до розділу	80
ВИСНОВКИ	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	85

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

АУС-74	– Англо-український словник... – К., 1974 [93]*
Вітч.	– Вітчизна (журнал)
ГУ	– Голос України (газета)
ЗВУ	– За вільну Україну (газета)
ЛУ	– Літературна Україна (газета)
МГ	– Молода Галичина (газета)
СУМ	– Словник української мови: В 11 т. [125]
ТБ	– Телебачення України
УК	– Урядовий кур'єр (газета)
УРСС	– Українсько-російський словотворчий словник [118]
УШ	– Український шлях (газета)
ФС	– Фінансовий словник... [100].

ПЕРЕЛІК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

“Вечірній Київ” (газета, Київ)
 Вітчизна (журнал, Київ)
 “Голос України” (газета, Київ)
 “День” (газета, Київ)
 “Діло” (газета, Львів)
 “Експрес” (газета, Львів)
 “За вільну Україну” (газета, Львів)
 “Літературна Україна” (газета, Київ)
 “Молода Галичина” (газета, Львів)
 “Тиждень” (газета, Львів)
 Телебачення України
 “Урядовий кур'єр” (газета, Київ)
 “Україна молода” (газета, Київ)
 “Український шлях” (газета, Львів)
 “Час/Time” (газета, Львів-Київ).

* У квадратних дужках – порядковий номер видання у Списку використаної літератури.

ВСТУП

Як відомо на мову впливають зміни, які відбуваються в природі та суспільстві. Мова ніколи не зупиняється у своєму розвитку, який є об'єктивним та перманентним і взаємозумовлюється поступальним рухом людського суспільства взагалі й кожної особистості зокрема. Проблеми лінгвального освоєння дійсності (як гносеологічний фактор), закономірне прагнення до поглиблення інформативності та місткості висловлюваного (як фактор інтелектуалізації мовлення), зближення культурологічних сфер народів світу (як історичний фактор) спричиняють постійні зміни в українській мові.

Актуальність теми дослідження. Інноваційні процеси в українській лексиці неодноразово були об'єктом аналізу в межах окремих часових зрізів. Так, у циклі статей, що виходили у Вістях АН УРСР за 1939 рік під загальною назвою “Словесні новини”, І. Г. Співак розглядав шляхи і засоби збагачення лексики української мови першої половини ХХ ст. Зміни в словниковому складі української мови за період другої світової війни вивчав І. Й. Тараненко [70-73].

Питання нового в мові української газети висвітлював у багатьох статтях І.Ю.Шашкін [84-86] (у 1965 році свої спостереження над новою лексикою він виклав у монографії [87]). Процес неологізації лексики української мови в 50-70-х роках ХХ століття аналізували Москаленко А. А. [43], Присяжнюк В. З. [52], Фещенко М. М. [80], Терещенко О. С. [74] та інші. Попри вимушену заідеологізованість висновків у працях цих мовознавців подано багатий і цікавий фактичний матеріал, який дає змогу уявити характер функціонування української мови в радянський період.

Лексичні зміни в українській мові початку ХХ століття відображено в монографії Муромцевої О. Г. “Розвиток лексики української літературної мови в другій половині ХІХ – на початку ХХ ст.” [45].

Окремим аспектам інноваційного процесу в лексиці української мови 90-х років ХХ ст. присвячено дисертаційні дослідження В. В. Герман

“Індивідуально-авторські неологізми (оказіоналізми) в сучасній поезії (60-90 рр.)” [13] та І. А. Самойлової “Процеси семантичної деривації в лексиці СУЛМ (на матеріалі неологізмів 70-90-х рр.)” [59].

Найвиразніше відображає динаміку мови її лексичний склад, на розвиток якого сильно впливає позамовна дійсність. Будь-які нові поняття, що стають набутком колективного мовного мислення нової епохи, потребують номінації; поява нових продуктів людської діяльності приводить до виникнення нових назв, формування нових галузей науки стимулює творення нових термінів і т.д.

Особливо активно проходив інноваційний процес у ХХ ст., коли посилювався вплив на мовну систему з боку зовнішніх чинників: продуктивних сил, що розвиваються у планетарному масштабі; науки й техніки, які щораз глибше проникають у повсякденне буття людини; процесу удосконалення форм суспільного життя; сформованого глобального інформаційного простору; доступних засобів масової комунікації.

І все ж неологізація мови зумовлюється передусім внутрішніми тенденціями мови, система якої несе в собі потенційні можливості до розбудови. Цьому сприяють такі внутрішньомовні фактори, як тенденція до економії мовних засобів, їх уніфікації, прагнення до системності на всіх мовних рівнях, дія закономірностей формальної або семантичної аналогії, тяжіння до розрізнення номінацій з різною внутрішньою формою, а також завдання експресивно-емоційної стилістичної виразності. Ці чинники визначають характер словотвірного потенціалу нових слів, системні взаємозв'язки всередині різних тематичних груп слів, переносне вживання слова зі стилістичною метою.

Поповнення лексики відбувається постійно і є одним із виявів життя мови. Ця діяльність (свідома й несвідома) мовців триває з покоління в покоління.

Синхронний вплив зовнішніх та внутрішніх причин зумовив упродовж ХХ ст. бурхливий інноваційний процес у планетарному масштабі і появу нової

галузі лексикології – неології. У багатьох країнах світу (Великобританія, Росія, США, Франція, Японія), починаючи з 50-х років ХХ століття, сформувалися центри неології, які займаються питаннями культури мови, стандартизації, організовують інформаційно-довідкову службу, укладають словники [104 – 111; 120].

Здатність мови збагачувати свій словниковий склад свідчить про її динамічний характер. Найрегулярніше лексичні інновації виявляються у науковій літературі й у пресі. Кількість новотворів, які фіксують у друкованих та електронних засобах масової інформації, зростає щороку. Постійне оновлення лексичної системи української мови відбувається:

- 1) за допомогою морфологічних, морфолого-синтаксичних, лексико-синтаксичних способів творення слів (виникають нові слова);
- 2) внаслідок внутрішньої семантичної розбудови слова на базі метафори та інших переносів найменувань (виникають нові значення);
- 3) шляхом позичання нових слів з інших мов (споріднених і неспоріднених);
- 4) шляхом повернення до активного вжитку слів, що донедавна входили в пасивний пласт лексики.

Дослідження процесу неологізації в мові завжди передбачає його фахову нормативну оцінку. На сучасному етапі розвитку української мови, коли її лексична система поповнюється іншомовними словами, назріла гостра потреба докладно проаналізувати джерела, шляхи й способи проникнення таких запозичень, а також з'ясувати їх доцільність і перспективність функціонування у мові. Адже надмірне захоплення запозиченою лексикою призводить до засмічення мови, до нівеляції її питомих національних рис.

Збирання й лексикографічне опрацювання нових слів, значень слів і висловів є важливим з боку суспільно-історичного, культурно-пізнавального та лінгвістичного. Аналіз складу, структури, функцій новотворів чи нововходжень сприяє вирішенню багатьох часткових питань лексикології, граматики, стилістики. Для лінгвістів новації в лексиці є матеріалом для

вивчення шляхів розвитку мови, її взаємозв'язків із суспільством. Аналіз цих процесів допоміг би відповісти на запитання, коли, як і чому народжуються чи входять в літературну мову нові слова, які з них приживаються в мові, а які так і залишаються маловживаними чи вжитими один раз, випадково. Для пересічного члена мовного колективу необхідність фіксації нових слів зумовлена потребою зорієнтуватися в потоці нового, щоб вільно спілкуватися й отримувати інформацію.

Мета дипломної роботи магістра – проаналізувати способи словотворення лексичних інновацій в українській мові кінця ХХ – початку ХХІ ст.

Мета передбачає розв'язання таких **завдань**:

- поглянути на історії фіксування неологізмів;
- виявити на матеріалі сучасної української періодики склад нових слів і реєстр нових значень, що увійшли в українську мову;
- дослідити шляхи входження нових запозичень, способи їх уживлення в лексичну систему української мови та простежити ті зміни, які відбуваються внаслідок цього в системно-структурних відношеннях між словами;

Об'єктом нашого дослідження обрано мову сучасної української періодики. **Предметом дослідження** стали нові слова (утворені на базі української мови та запозичені з інших мов), а також нові значення слів, що усталилися в українській літературній мові кінця ХХ – початку ХХІ ст.

Методи дослідження. При дослідженні інноваційних процесів у лексичній системі української мови використано описово-аналітичний метод з елементами статистичного й порівняльного аналізу.

Джерельною базою роботи є картотека, укладена за матеріалами україномовної періодики 90-х років ХХ ст. Добір матеріалу здійснено із газет “Літературна Україна”, “Голос України”, “Тиждень”, “Молода Галичина”, “День”, “Діло”, “Поступ”, “Урядовий кур'єр” тощо.

Наукова новизна результатів дослідження. У роботі на новому лексичному матеріалі показано основні тенденції в оновленні словникового

складу сучасної української літературної мови; проаналізовано найпродуктивніші способи творення нових слів на базі питомих та іншомовних коренів та закономірності словотвірної адаптації нових запозичень; визначено семантичну базу формування нових значень відомих слів; узагальнено критерії оцінки нових слів української мови з погляду літературної норми .

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що їх можна використати у процесі викладання курсу лексикології сучасної української літературної мови та спецкурсів, у проведенні спецсеминарів; для укладання словників неологізмів, іншомовних слів чи як доповнення до тлумачного словника української мови.

Апробація результатів дослідження. Апробація результатів дослідження. Основні положення роботи обговорювалися на засіданнях кафедри української мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. З теми дипломної роботи магістра підготовлено науковий виступ “Суфіксальний словотвір іменників-неологізмів (на матеріалі періодики)” на наукову конференцію студентів та магістрантів за підсумками НДР у 2017-2018 навчальному році.

Обсяг і структура роботи. Робота складається із переліку умовних скорочень, переліку використаних джерел, вступу, двох основних розділів, висновків та списку використаної літератури, що налічує 133 позиції. Загальний обсяг роботи – 95 сторінок.

ВИСНОВКИ

Протягом останнього десятиліття ХХ ст. процес неологізації в українській мові набув інтенсивного характеру, що зумовлено як внутрішньомовними, так і передусім екстралінгвальними чинниками, а саме: змінами в політичному устрої Української держави (здобуття незалежності) й економічних умовах життя людини (перехід до ринкової економіки); розвитком науки і техніки; динамікою культурних потреб особистості; підвищенням рівня освіти; розширенням геополітичного впливу окремих націй і держав; процесом загальнопланетарної (зокрема європейської) інтеграції; уніфікацією інформаційного простору тощо. Основним каталізатором до посиленого процесу неологізації в українській мові 90-их років ХХ ст. стало те, що вона набула статусу державної в незалежній Україні. Це привело до могутнього сплеску новотворів, до “реабілітації” заборонених слів, до розширення семантичної і тематичної палітри українського слова, до збільшення запозичень у мові.

Найбільш продуктивним засобом збагачення словникового складу мови є словотвір на основі власної та запозиченої лексики. Аналіз способів створення лексичних неологізмів та формування нових значень показав, що словотвір української мови 90-років ХХ ст. відображає не лише потреби в найменуванні нових реалій життя, а й тенденцію до усунення наслідків волюнтаристської політики в мовному будівництві минулих десятиліть, необхідність освоєння численних запозичень, а також створення власне українських відповідників до них. Для української мови 90-х років ХХ ст. характерним є використання власного словотворчого потенціалу, який виступає визначальним чинником у збереженні самобутності мови.

Лексичний склад української мови найбільш регулярно поповнюється словами, утвореними за допомогою морфологічного способу словотворення, що становить 81% від усього проаналізованого матеріалу. Найбільша кількість неологізмів утворена *суфіксальним* способом (56 %). При творенні іменників

значну активність проявляють суфікси *-ість*, *-ств-*, *-ізм*, *-ацій-*, *-нн-*, *-енн-*, *-ник*, *-ець*.

Виявляється тенденція щодо утворення іменників на позначення опредмеченої дії за відсутності в мовній практиці відповідного дієслова. Щоб уникнути двоїстості в трактуванні словотвірних пар такого типу, розрізняємо *семантичну* й *хронологічну* (часову) мотивацію. Унаслідок первинного функціонування віддієслівного іменника виводимо відповідне дієслово саме від нього, бо в такому випадку до уваги береться насамперед хронологічний чинник: те слово, яке швидше увійшло в мову, мотивує те, яке стало вживатися пізніше. Але загальне типове відношення, за якого дієслово мотивує іменник на позначення опредмеченої дії не порушується, бо в таких іменниках все одно наявне значення процесуальності, представлене дієслівними суфіксами у складі дериватора (*-уван'н'-*, *-ацій-*). Із втратою хронологічної маркованості (коли і дієслово, й іменник на позначення опредмеченої дії функціонуватимуть одночасно) традиційна словотвірна мотивація віддієслівного іменника не викликатиме сумнівів.

Неможливість окреслити однозначно напрям мотивації при словотвірному аналізі дієслів з іншомовними коренями, що співвідносні з назвами осіб за родом діяльності (типу *спонсор* ↔ *спонсорувати*), дає право говорити про паралельне запозичання і дієслова, й іменника. Такі нові запозичення доцільно вважати непохідними в сучасній українській мові, хоча й з безперечним виділенням відповідних суфіксів при їхньому морфемному аналізі (за аналогією до раніших запозичень: *дикт-ор*, *дикт-ува-ти*): *скан-ува-ти*, *скан-ер*; *продюс-ува-ти*, *продюс-ер* тощо.

Спостерігається тенденція використовувати в новостворених словах власне українські словотвірні компоненти замість іншомовних.

Нові прикметники творяться за допомогою суфіксів *-н-* (*-ичн-/ічн-*, *-альн-*, *-ивн-*), *-ов-*, *-ев-*, *-ськ-*. Для творення нових дієслів найчастіше використовується суфікс *-ува-*.

Частка нових слів, утворених *префіксальним* способом, складає 16 %, причому тут переважають іменники, утворені за допомогою іншомовних префіксів *анти-, де-, гіпер-, супер-* та українських *над-, не-, перед-*. При творенні нових прикметників використовуються переважно іншомовні префікси *анти-, де-, екс-, квазі-, пост-, супер-*, зрідка – українські *не-, під-*. Серед неологізмів-дієслів мало слів, що є наслідком безпосередньо префіксального творення. Однак помітно зросла кількість новотворів, у яких префікси *за-, з-* реалізують свою здатність вказувати на початок або кінець дії (т. зв. часове значення): *задекларувати, задемонструвати, запрозентувати, zdeформувати, зреформувати* і т. ін. Префікси *за-, з-* у таких новотворах виступають одночасно семантичним й граматичним дериватором, бо від двовидових дієслів утворюють слова, що диференціюють доконане й недоконане видове значення.

Серед нових слів, утворених способом *складання* (20%), найбільше іменників, менше прикметників. При творенні таких лексем помітною є активізація іншомовних компонентів. Поряд із усталеними *авіа-, арт-, гео-, біо-, енерго-, кіно-, макро-, міні-, парто-, психо-, теле-, термо-, транс-, -крат, -кратія, -фобія* до реєстру словотворчих засобів увійшли і нові іншомовні компоненти: *веб-, відео-, еко-, євро-, нарко-, -шоу, -мен* тощо. Власне українські основи: *багато-, взаємо-, державо-, україно-* беруть участь у творенні нових композитів рідше. При творенні нових прикметників процес основоскладання, як правило, супроводжується суфіксацією.

Частина нових слів (здебільшого прикметники) утворена *префіксально-суфіксальним* способом (8%) за посередництвом дериваторів *анти-...-н-, -ов-, -івськ-; без-...-н-; між-...-н-, -івськ-; перед-...-н-; під-...-н-; поза-...-н-(-ичн-); пост-...-ськ-, -ницьк-, -ов-*.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бартошевич А. К постановке вопроса об общих тенденциях развития современного русского языка // *Z polskich studiów slawistycznych. Seria 6. Językoznawstwo.* – Warszawa, 1983.
2. Бацевич Ф. С. Процесс неологизации та динаміка структури семантичного поля // *Мовознавство.* – 1980. – №3. – С.54-59.
3. Будагов Р. А. Проблемы развития языка. – Л.: Наука, 1965. – 269 с.
4. Булаховський Л.А. Мовознавство в АН УРСР за час Радянської влади // *Розвиток науки в УРСР за 40 років.* – К.: Наук. думка, 1957. – С. 50-84.
5. Булаховський Л. А. Питання підвищення стилістичних вартостей мови (гнучкості, ясності, точності) // *Вибрані праці в 5-ти томах.* – Т.1. – К.: Наукова думка, 1975. – С.398-446.
6. Верхратський І. Початки до уложення номенклатури і терминології природописної народної: У 6 част. – Львів, 1864–1979. – Ч.5. – Накл. Димеша, 1872. – 40 с.
7. Винник В.О. В авангарді українського радянського мовознавства // *Мовознавство.* – 1982. – № 2. – С.11-21.
8. Винокур Г. О. Культура языка. – М.: Работник просвещения, 1925. – 215 с.
9. Віняр Г.М. Словотворчі тенденції в сучасній українській мові (на матеріалі усного і писемного мовлення 80-х – початку 90-х років ХХ століття). Дисертація ... канд.філол. наук. – Дніпропетровськ, 1992.
10. Возний Т. М. Словотвір дієслів в українській мові у порівнянні з російською та білоруською. – Львів: Вища шк., 1981. – 185 с.
11. Гак В. Г. [Рецензия]: Новые слова и значения. Словарь-справочник по материалам прессы и литературы 60-х годов. – Москва, 1971 // *Вопросы языкознания.* – 1971. – № 6. – С.122-129.

12. Гак. В. Г. Новые слова и новые словари // Новые слова и словари новых слов: [Сб. ст.] / АН СССР, Ин-т рус. яз.; Отв. ред. Н. З. Котелова. — Л.: Наука, 1983. — С. 15- 29.
13. Герман В. В. Індивідуально-авторські неологізми (оказіоналізми) в сучасній поезії (60- 90-і роки): Дис... канд. філол. наук. — Суми, 1998.
14. Головин Б.Н. Общее языкознание. — М.: Высш. шк., 1966. — 236 с.
15. Горбачевський І. Уваги до хемічної термінології // Український медичний вістник. — Ч.І. — 1923. — С.7-9.
16. Городенська К. Г. Префікси і префіксоїди в українській мові // Мовознавство. — 1986. — № 1. — С. 36 - 41.
17. Грицак Є. Новотвори в сучасній українській літературній мові. — Жовква: Друкарня оо. Василіан, 1935. — 65 с.
18. Грищенко А.П. Суфіксальний словотвір прикметників в українській мові // Словотвір сучасної української літературної мови / АН УРСР. Ін-т мовозн. ім. О.О.Потебні. — К.: Наук. думка, 1979. — С.119-170.
19. Грінченко Б. (Чайченко). Галицькі вірші [Рецензія]. // “Правда”. — № 8 (перша частина). — С.103-111; № 9. — С.150-158; № 10. — С.200-206. — Львів, 1891.
20. Грінченко Б. Огляд української лексикографії // ЗНТШ. — Львів, 1905. — Т. 66. — С. 1–30.
21. Грінченко Б. “Письмо ...” // Зоря. — 1892. — Ч. XV–XVI. — С.311.
22. Жовтобрюх М. А., Кулик Б. М. Курс сучасної української літературної мови. Вступ. Лексика і фразеологія. Фонетика. Морфологія. — Ч. I. — К.: Вища школа, 1972. — 403 с.
23. Загальний курс української мови / За ред. Л.А. Булаховського. — Харків: Рад. школа, 1928-1929. — 304 с.
24. Їжакевич Г.П. Основні тенденції розвитку та взаємодії лексичних систем сучасних мов // Мовознавство. — 1982. — № 6. — С. 20-27.
25. Калинин А.В. Лексика русского языка. — М.: Изд-во МГУ, 1978. — 232 с.

26. Карпович А. Є., Малаховский Л. В. О принципах построения “Словаря английских неологизмов” К. Л. Барнхарта // Новые слова и словари новых слов. – Л.: Наука, 1978. – С. 64-71.
27. Кирилюк Є., Жовтобрюх М. Видатна праця українських лексикографів // Радянська Україна. – 1969. – 19 квітня.
28. Коломієць В.Т. Розвиток лексики слов'янських мов у післявоєнний період. – К.: Наук. думка, 1973. – 304 с.
29. Костомаров В. Г. Слова-сигналы // Русская речь. – 1967. – № 3. – С.56-60.
30. Котелова Н. З. Проект Словаря новых слов русского языка. – Л.: Наука, 1982. – 86 с.
31. Крымский А. Словарь російсько-український. Том перший. А-К // Этнографическое обозрение. – 1894. – № 1. – С.157-162.
32. Курило О. Уваги до сучасної української літературної мови. – Краків; Львів: Укр. вид-во, 1942. – 198 с.
33. Курс сучасної української мови / За ред. Л. А. Булаховського. Т.1. – К.: Рад. шк., 1951. – 514 с.
34. Левашов Е. А. Словари новых слов (краткий обзор) // Новые слова и словари новых слов. – Л.: Наука, 1978. – С.27–36.
35. Левченко М. Заметки о русинской терминологии // Основа. – 1861. – № 7. – С.184-185.
36. Ленець К. В. Лексичні зміни та їх відображення в мові сучасної преси // Мовознавство. – 1988. – № 6. – С.41-47.
37. Лисиченко Л.А. Лексикологія сучасної української мови. Семантична структура слова. – Х.: Вища шк., 1977. – 114 с.
38. Лыков А. Г. Можно ли окказиональное слово назвать неологизмом? // Русский язык в школе. – 1972. – № 2. – 85-89.
39. Лыков А. Г. Современная русская лексикология (русское окказиональное слово). – М.: Высш. шк., 1976. – 119 с.
40. Манакин В.М. Фактори семантичних перетворень слів у мовленні // Мовознавство. – 1988. – № 6. – С.11-18.

41. Миськевич Г. И., Чельцова Л. К. Новые слова, их принятие и нормативная оценка (проблема новых слов в культурно-речевом аспекте) // Актуальные проблемы культуры речи. – М.: Наука, 1970. – С.243-276.
42. Москаленко А. А. Неологізми першого року семирічки // Укр. мова в шк. – 1960. – № 5. – С.8-11.
43. Москаленко А. А. Нарис історії української лексикографії. – К.: Рад. шк., 1961. – 162 с.
44. Мукаржевский Я. Литературный язык и поэтический язык // Пражский лингвистический кружок. – М.: Просвещение, 1967. – С.419-421.
45. Муромцева О. Г. Розвиток лексики української літературної мови в другій половині ХІХ – початку ХХ ст. – Харків: Вища шк., 1985. – 152 с.
46. Огієнко Іван (Митрополит Іларіон). Історія української літературної мови. – К.: Либідь, 2001. – 296 с.
47. Огієнко І. Смільні новотвори сучасних письменників // Рідна мова. – 1939. – Ч.7-8 (79-80). – С.333-338.
48. Олійник І. С. Іменники з суфіксом -ець на позначення назв осіб. // Дослідження з словотвору та лексикології. – К.: Наук. думка, 1985. – С.34-38.
49. Основа: Южно-русский литературно-ученый вестник. – Спб., 1861. – Январь.
50. Паламарчук Л. С. Основні здобутки й першочергові завдання української лексикографії // Мовознавство. – 1967. – № 1. – С.19-27.
51. Підвищений курс української мови / За ред. Л.Булаховського. – Х.: Рад. шк., 1931. – 239 с.
52. Присяжнюк В. З. Неологізми в назвах будівель // Укр. мова і літ. в шк. – 1979. – № 8. – С.73.
53. Пчілка О. Переклади з Н.Гоголя (Два розмаїтих зразки). – К.: Тип. Кульженко, 1881. – 39 с.

54. Родніна Л.О. Суфіксальний словотвір іменників у сучасній українській мові // Словотвір сучасної української літературної мови / АН УРСР. Ін-т мовознавств ім. О.О.Потебні. – К.: Наук. думка, 1979. – С.56-118.
55. Русанівський В. М. Мова в нашому житті. – К.: Наук. думка, 1989. – 109 с.
56. Русанівський В.М. Префіксальний словотвір // Словотвір сучасної української літературної мови / АН УРСР. Ін-т мовознавств ім. О.О.Потебні. – К.: Наук. думка, 1979. – С.228-313.
57. Русанівський В. М. Проблема інновацій в сучасній українській мові // *Innowacje w językach wschodniosłowiańskich*. – Zielona Góra: WSP, 1997. – С.7-12.
58. Русанівський В.М. У сім'ї єдиній // *Мовознавство*. – 1982. – № 6. – С.3-11.
59. Самойлова І. А. Процеси семантичної деривації в лексиці сучасної української літературної мови (на матеріалі неологізмів 70-90-х років ХХ ст.): Дис... канд. філол. наук. – К., 1999.
60. Синявський О. Норми української літературної мови. – Львів: Укр. вид-во, 1941. – 363 с.
61. Сікорська З. С. Словотвірна структура похідних слів з різною формально-семантичною співвідносністю // *Укр. мова і літ. в шк.* – 1986. – № 6. – С.20-24.
62. Сімович В. На теми мови. – Прага-Берлін: Нова Україна, 1924. – 45 с.
63. Сорокин Ю. С. Развитие словарного состава русского литературного языка (30–90 годы XIX века). – М.-Л.: , 1965. – 565 с.
64. Стишов О. А. Відфраземні деривати-неологізми в сучасній українській мові // *Мовознавство*. – 1990. – № 2. – С.3-11.
65. Стишов О.А. Нові аббревіатури в мові мас-медіа кінця ХХ ст. // *Мовознавство*. – 2001. – № 1. – С.33-40.
66. Стишов О. А. Особливості розвитку лексичного складу української мови кінця ХХ ст. // *Мовознавство*. – 1999. – № 1. – С.7-21.
67. Сучасна українська літературна мова. Лексика і фразеологія / За ред. І. К. Білодіда – К.: Наук. думка, 1973. – 438 с.

68. Сучасна українська літературна мова. Стилїстика. / За ред. І. К. Білодіда. – К.: Наук. думка, 1973. – 587 с.
69. Сучасна українська мова / О. Д. Пономарів, В. В. Рїзун, Л. Ю. Шевченко та ін. – К.: Либїдь, 1991. – 312 с.
70. Тараненко І. Й. Із спостережень над збагаченням словникового складу української літературної мови // Наукові записки Одеського педінституту. – Т. 10. – 1955. – С. 63-82.
71. Тараненко І. Й. Із спостережень над словниковим складом мови // Наукові записки Одеського педінституту іноземних мов. – Т. 1.– 1956. – С.51-71.
72. Тараненко І. Й. Нові слова на означення особи // Наукові записки Одеського педінституту. – Т. 11. – 1956. – С.79-90.
73. Тараненко І. Й. Про нові назви дійових осіб // Праці Одеського університету. – Т. 151. – Серія філологічних наук. – Вип. 10. – 1961. – С.81-88.
74. Терещенко О. С. Один із способів виникнення нового значення в слові // Укр. мова і літ. в шк. – 1979. – № 8. – С.76-77.
75. Терлак З. М. Нормалїзація української мови в 20-х роках ХХ столїття // Мова і духовність нації / Відп. ред Т.І.Панько. – К.: НМК ВО, 1992. – С.58-75.
76. Ткаченко Г. Словникову роботу на широке громадське обговорення. // На мовознавчому фронтї. – Кн. 1. – К.: ДВОУ, 1931. – С. 5 - 9.
77. Українець. Література російська, великоруська, українська і галицька // “Правда”. – 1874. – Ч.4. – С.162.
78. Улуханов І. С. Узуальные и okazjiональные единицы словообразовательной системы // Вопросы языкознания. – 1984. – № 1. – С. 44-54.
79. Фельдман Н. И. Okказиональные слова и лексикография // Вопросы языкознания. – 1957. – № 4. – С.12-17.
80. Фещенко М. М. Нові слова для нових понять // Культура слова. – К.: Наук. думка. –1979. – Вип. 17. – 31-36.

81. Франко І. Говоримо на вовка – скажімо і за вовка // Зібр. тв. у 50-ти т. – К.: Наук. думка, 1980. – Т.28. – С.167-175.
82. Шанский Н. М. Лексикология современного русского языка. – М.: Просвещение, 1972. – 427 с.
83. Шашкін І.Ю. Неологізми на означення загальних тенденцій будівництва комунізму // Тезиси докладов к научно-итоговой конференции профессорско-преподавательского состава ДГУ. – Дніпропетровськ, 1966. – С.110-113.
84. Шашкін І.Ю. Неологізми на означення понять, що з'явилися в зв'язку з дальшим підвищенням рівня культурно-освітньої і масово-політичної роботи серед радянської молоді // Лінгвістичний семінар: Тези доповідей. – Дніпропетровськ, 1966. – С.6-8.
85. Шашкін І.Ю. Неологізми, що з'явилися в зв'язку з дальшим поліпшенням керівництва промисловістю і сільським господарством // Тези доповідей 2-ої наукової конференції Криворізького загально-наукового факультету Дніпропетровського університету. – Кривий Ріг, 1965. – С.20-23.
86. Шашкін І.Ю. Нове в лексиці радянської газети // Тези доповідей 7-ої української славістичної конференції. – Дніпропетровськ, 1966. – С.171-173.
87. Шашкін І.Ю. Нове в мові української газети періоду розгорнутого будівництва комунізму. – Х.: Вид-во Харків. ун-ту, 1965. – 92 с.
88. Швидка Н. І. Абстрактні іменники на -ість у сучасній мові і словнику // Слово і фразеологізм у словнику. – К.: Наук. думка, 1980 – С.138 -157.
89. Шейковский К. [Рецензія] Малоруско-німецкий словарь. Уложилв Євгений Желеховский. – Львів, 1882 – 1884. – Русский филол. вестник. – 1885. – Т. 13. – 15 с. (Окрема відбитка).
90. Шейковский К. [Рецензія] Словарь живого народного, письменного актового языка русских южан Российской и Австро-Венгерской империи. Составил Ф. Пискунов. – 2 изд. // Филологические записки. – 1884. – Вып. 4. – С.1-20.

91. Шерех Ю. Нарис сучасної української літературної мови. – Мюнхен: Молоде життя, 1951. – 402 с.
92. Юрчук Л.А. / АН УРСР. Ін-т мовозн. ім. О.О.Потебні. – К.: Наук. думка, 1979. – 408 с.

СЛОВНИКИ

93. Англо-український словник: Близько 65 000 слів / Уклад. М. Л. Подвезько, М. І. Балла; За ред. Ю.О.Жлуктенка – К.: Рад. школа, 1974. – 663 с.
94. Англо-український словник = English-Ukrainian Dictionary. Близько 120 000 слів: У 2 т. / Уклад. М. І. Балла. – К.: Освіта, 1996.
95. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. – М.: Сов. энциклопедия, 1966. – 607 с.
96. Верхратський І. Знадоби до словаря южнорусского. – Львів: Печ. Т-ва ім. Шевченка, 1877. – 88 с.
97. Даль В. Толковый словарь живого великорусского языка (1863-1866): В 4 т. – М.: Русский язык, 1989-1991. – Т.1-4.
98. Доманицький В. Словарик: Пояснення чужих та не дуже зрозумілих слів. – К.: Тип. С.Борисова, 1906. – 128 с.
99. Дубровський В. Українсько-російський словник / Ред. І.Стешенко. – К.: Час, 1909. – 318 с.
100. Загородній А. Г., Вознюк Г. Л., Смовженко Т. С. Фінансовий словник. – Львів: Центр Європи, 1997. – 572 с.
101. Кротевич Є. В., Родзевич Н. С. Словник лінгвістичних термінів / Заг. ред. Є.В.Кротевича – К.: Вид-во АН УРСР, 1957. – 236 с.
102. Лингвистический энциклопедический словарь / Гл. ред. В. Н. Ярцева. – М.: Сов. энциклопедия, 1990. – 685 с.: ил.
103. Німецько-український словар / Зладили В. Кміцикевич і В. Спілка [В.Сімович] – Чернівці: Накл. Української Накладні, 1912. – 39, 672 с.

104. Новое в русской лексике: Словар. материалы-78 / [Н. Г. Герасимова, Н. З. Котелова, Т. Н. Поповцева, В. П. Петушков]; Под ред. Н. З. Котеловой. — М.: Рус. яз., 1981. — 262 с.
105. Новое в русской лексике: Словар. материалы-79 / [Н. З. Котелова, М. Н. Судоплатова, Н. Г. Герасимова, Т. Н. Поповцева]; Под ред. Н. З. Котеловой. — М. : Рус. яз., 1982. — 319 с.
106. Новое в русской лексике: Словар. материалы-81 / АН СССР, Ин-т рус. яз.; [Н. З. Котелова и др.]; Под ред. [и с предисл.] Н. З. Котеловой. — М.: Рус. яз., 1986. — 286 с.
107. Новое в русской лексике: Словар. материалы-82 / АН СССР, Ин-т рус. яз.; [Н. З. Котелова и др.]; Под ред. Н. З. Котеловой. — М.: Рус. яз., 1986. — 251 с.
108. Новое в русской лексике. Словар. материалы-84 / АН СССР, Ин-т рус. яз.; [В. Н. Плотицын и др.]; Под ред. [и с предисл.] Н. З. Котеловой. — М. : Рус. яз., 1989. — 424 с.
109. Новые слова и значения: Словарь-справочник по материалам прессы и лит. 60-х годов / [Е. А. Левашов, Т. Н. Поповцева, В. П. Фелицына и др.]; Под ред. Н. З. Котеловой. — М.: Сов. энциклопедия., 1971. — 544 с.
110. Новые слова и значения: Словарь-справочник по материалам прессы и лит. 70-х годов / [Е. А. Левашов, Т. Н. Поповцева, В. П. Фелицына и др.]; Под ред. Н. З. Котеловой. — М.: Рус. яз., 1984. — 805 с.
111. Новые слова и значения: Словарь-справочник по материалам прессы и лит. 80-х гг. / Рос. акад. наук, Ин-т лингвист. исслед.; [Т. Н. Буцева и др.]; Под ред. Е. А. Левашова. — СПб.: Дмитрий Буланин, 1997. — 903 с.
112. Ожегов С.И. Толковый словарь русского языка: 70 000 / Под. ред. Н. Ю. Шведовой. — М.: Рус. яз., 1989. — 924 с.
113. Орфографічний словник української мови: Близько 114 000 слів / АН УРСР. Ін-т мовозн. ім. О. О. Потебні; Укл.: С. І. Головащук, Т. В. Зайцева, І. С. Назарова, М. М. Пещак; За ред. С. І. Головащука та В. М. Русанівського. — К.: Наук. думка, 1977. — 856 с.

114. Орфографічний словник української мови Близько 120 000 слів / АН України; Ін-т мовозн. ім. О. О. Потебні; Ін-т укр. мови; Укр. мовно інформаційний фонд; Укл.: С. І. Головащук, М. М. Пещак, В. М. Русанівський, О. О. Тараненко. – К.: Довіра, 1994. – 864 с.
115. Орфографічний словник української мови / Укл. С. І. Головащук. – Київ, 1999.
116. Російсько-український словник / Гол. ред. акад. А. Кримський; Ред. В. Ганцов, Г. Голоскевич, М.Грінченкова. – К.: Червоний шлях, 1924. – Т.І : А-Ж. – 290 с.
117. Русско-украинский словарь: 80 000 / АН УССР. Ин-т языковед. им. А. А. Потебни; Гл. ред. Калинович М. Я.; чл. редкол.: Булаховский Л. А., Рыльский М. Т. – М.: ОГИЗ, 1948. – 799 с.
118. Сікорська З. С. Українсько-російський словотворчий словник. – К.: Освіта, 1995. – 250 с.
119. Словар чужих слів: 12000 слів чужого походження в українській мові / Зібр. З. Кузеля, М. Чайковський; Ред. З.Кузеля. – Чернівці, 1910. – 368 с.
120. Словарь новых слов русского языка (середина 50-х-середина 80-х годов) / Рос. АН, Ин-т лингв. исслед.; [Е. А. Левашов, Т. Н. Поповцева, С. И. Алаторцева и др.]; Под ред. Н. З. Котеловой. — СПб. : Дмитрий Буланин, 1995. — 876 с.
121. Словарь української мови: У 4 т. / Зібрала Ред. журн. “Кіевская старина”, упоряд. з дод. власного матеріалу Б.Грінченко. – К., 1907-1909. – Т.1-4.
122. Словник іншомовних слів / За ред. О. С. Мельничука. – К.: Голов. ред. УРЕ, 1985. – 966 с.
123. Словник іншомовних слів / Л. О. Пустовіт, О. І. Скопненко, Г. М. Сюта, Т. В. Цимбалюк / За ред. Л. Пустовіт. – К.: Довіра УНВЦ “Рідна мова”, 2000. – 1018 с.
124. Словник лінгвістичних термінів / Уклад. Д. І. Ганич, І. С. Олійник – К.: Вища шк., 1985. – 360 с.
125. Словник української мови : В 11 т. – К.: Наук. думка, 1970-1980. – Т.1-11.

126. Сомов О. П. Словарь редких и забытых слов. – М.: Наука, 1996.
127. Сучасний словник-мінімум іншомовних слів: Близько 6 тис. слів. – К.: Довіра, 1999. – 367 с.
128. Тимченко Е. Русско-малороссийский словарь: В 2 т.– К.: Тип. Имп. Университета Св. Владимира Н.Т.Корчакъ-Новицкаго, 1897-1899. – Т.1-2.
129. Толковый словарь русского языка конца XX в. Языковые изменения / РАН, Ин-т лингв. исследований; Под ред. Г.Н.Скляревской. – СПб, 1998. – 824 с.
130. Толковый словарь русского языка: В 4 т. / Под ред. Д.Н.Ушакова. – М.: ОГИЗ, 1938. – Т.1-4.
131. Тутковський П.А. Словник геологічної термінології. Проект. – К.: ДВУ, 1923. – 62 с. – (ВУАН. ІУНМ. Матеріали до української природничої термінології та номенклатури. – Т.ІІ).
132. Українська мова: Енциклопедія / Редкол.: Русанівський В. М., Тараненко О. О. (співголови), М. П. Зяблюк та ін. – К.: Укр. енцикл., 2000. – 752 с.
133. Фразеологія ділової мови / Укл. В.Підмогильний, Є.Плужник. – К.: Час, 1927. – 296 с.